



V Bruseli 9. 12. 2021
COM(2021) 778 final

**OZNÁMENIE KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEMU
HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV**

**Budovanie hospodárstva, ktoré pracuje v prospech ľudí: akčný plán pre sociálne
hospodárstvo**

{SWD(2021) 373 final}

1. ÚVOD

Približne 2,8 milióna subjektov sociálneho hospodárstva v Európe¹ každý deň ponúka konkrétne a inovatívne riešenia kľúčových výziev, ktorým čelíme. Vytvárajú a udržiavajú kvalitné pracovné miesta, prispievajú k sociálnemu začleneniu znevýhodnených skupín a k ich začleneniu do trhu práce a k rovnosti príležitostí pre všetkých, sú hnacou silou udržateľného hospodárskeho a priemyselného rozvoja, podporujú aktívnu účasť občanov v našich spoločnostiach, zohrávajú dôležitú úlohu v európskych systémoch sociálneho zabezpečenia a oživujú európske vidiecke² a vylúdené oblasti³.

Počas pandémie Covid-19 boli mnohé subjekty sociálneho hospodárstva v popredí krízy. Vyrábali ochranné rúška, podporovali digitálne online vzdelávanie, pomáhali ľuďom v núdzi a poskytovali rýchlu pomoc v miestnych komunitách.

Časti sociálneho hospodárstva prispievajú k **zelenej a digitálnej transformácii** dodávaním udržateľného tovaru a služieb a prekonávaním digitálnej priepasti. Ich participatívne obchodné modely, v ktorých sa zohľadňujú potreby občanov, zamestnancov a ďalších zainteresovaných strán, pomáhajú zabezpečiť spravodlivú transformáciu.

Sociálne hospodárstvo okrem toho prispieva k rozmanitosti foriem podnikov v Európe, čím podporuje väčší výber pre spotrebiteľov a kvalitu výrobkov/služieb. Sociálne hospodárstvo významne prispieva k HDP v krajinách, kde je najviac rozvinuté, napríklad 10 % vo Francúzsku⁴. Preto bolo zaradené do centra ekosystému „blízkosti a sociálneho hospodárstva“, jedného zo 14 priemyselných ekosystémov určených v aktualizácii priemyselnej stratégie EÚ⁵.

Sociálne hospodárstvo môže pomôcť pri uplatňovaní zásad Európskeho piliera sociálnych práv a plnení jeho akčného plánu na rok 2021 a hlavných cieľov na rok 2030, napríklad pri zvyšovaní miery zamestnanosti a znižovaní počtu ľudí ohrozených chudobou a sociálnym vylúčením. Sociálne hospodárstvo zamestnáva približne 13,6 milióna ľudí; platené zamestnanie sa medzi členskými štátmi pohybuje v rozpätí od 0,6 % do 9,9 %⁶. Poukazuje to na nerovnomerný rozvoj sociálneho hospodárstva v rámci EÚ, ale zároveň odhaľuje, že v prípade zavedenia primeraných opatrení existuje v niekoľkých členských štátoch a regiónoch **významný nevyužitý hospodársky potenciál a potenciál tvorby pracovných miest v sociálnom hospodárstve.**

¹ Údaj zahŕňajúci EÚ28. Pozri Európsky hospodársky a sociálny výbor, *Najnovší vývoj v oblasti sociálneho hospodárstva v Európskej únii*, Monzon, J. L., a Chaves, R., 2017, s. 66.

² Pozri dokument Dlhodobá vízia pre vidiecke oblasti EÚ [COM(2021) 345 final].

³ Krlev, G., Pasi, G., Wruk, D., Bernhard, M., *Reconceptualizing the Social Economy* (Prehodnotenie koncepcie sociálneho hospodárstva), Stanford Social Innovation Review, 2021.

⁴ <https://www.economie.gouv.fr/leconomie-sociale-et-solidaire>.

⁵ Aktualizovaná priemyselná stratégia EÚ obsahuje návrh 14 priemyselných ekosystémov s cieľom zohľadniť nové okolnosti po kríze COVID-19, a jej cieľom je podporiť transformáciu na udržateľnejšie, digitálnejšie, odolnejšie a globálne konkurencieschopnejšie hospodárstvo [COM(2021) 350 final].

⁶ Pozri Európsky hospodársky a sociálny výbor, *Najnovší vývoj v oblasti sociálneho hospodárstva v Európskej únii*, Monzon, J. L., a Chaves, R., 2017, s. 69.

Sociálne hospodárstvo dopĺňa činnosť členských štátov pri poskytovaní kvalitných sociálnych služieb nákladovo efektívnym spôsobom. Dopĺňa aj ich úsilie o integráciu mladých ľudí a znevýhodnených skupín [napr. osôb so zdravotným postihnutím, starších ľudí, dlhodobo nezamestnaných, osôb s migrantským, menšinovým, rasovým alebo etnickým pôvodom (najmä Rómov), osamelých rodičov] na trhu práce a v spoločnosti ako celku⁷. Sociálne hospodárstvo napríklad pomáha budovať mosty k zamestnaniu na otvorenom trhu práce pre osoby so zdravotným postihnutím a poskytuje služby, ktoré sú nevyhnutné na podporu ich nezávislého života. Sociálne hospodárstvo okrem toho pomáha zlepšovať rodovú rovnosť. Na jednej strane má veľa žien prístup na trh práce prostredníctvom pracovných miest vytvorených sociálnym hospodárstvom, na druhej strane sociálne a opatrovateľské služby poskytované sociálnym hospodárstvom umožňujú ženám prístup na širší trh práce.

Sociálne hospodárstvo podobne prispieva k **plneniu cieľov udržateľného rozvoja⁸ na úrovni EÚ a na celosvetovej úrovni**. Je to preto, že jeho pôsobenie pri znižovaní chudoby, podpore transformácie na udržateľné mestá a komunity, zodpovednej spotrebe a výrobe a udržateľnom financovaní je celosvetové. Kolaboratívne a neziskové organizácie ako také sú kľúčovým pilierom sociálnej a hospodárskej odolnosti Európy⁹.

Sociálne hospodárstvo má potenciál zmeniť podobu hospodárstva po skončení pandémie COVID-19 prostredníctvom inkluzívnych a udržateľných hospodárskych modelov, ktoré vedú k spravodlivejšej ekologickej, hospodárskej a sociálnej transformácii.

Mechanizmus na podporu obnovy a odolnosti poskytuje členským štátom významné príležitosti na realizovanie reforiem a investícií prostredníctvom sociálneho a inkluzívneho podnikania. Niektoré členské štáty okrem toho vo svojich národných plánoch obnovy a odolnosti zohľadnili sociálne hospodárstvo a inkluzívne podnikanie ako priority. Komisia bude monitorovať a podporovať členské štáty pri vykonávaní ich príslušných plánov.

Sociálne hospodárstvo zohráva kľúčovú úlohu pri prechode ku krajším, udržateľnejším a inkluzívnejším životným priestorom a životným štýlom presadzovaným v rámci iniciatívy **Nový európsky Bauhaus¹⁰**, ktorá prináša nové transdisciplinárne prístupy a riešenia prispôbené potrebám a ambíciám miestnych komunít.

Časť tohto potenciálu sa však stále nevyužíva dostatočne. Sociálne hospodárstvo zostáva pre príliš veľa ľudí neznáme¹¹. Mnohí spotrebitelia chcú nakupovať zodpovednejšie¹², pokiaľ ide o zdroje tovarov a služieb, ktoré nakupujú, ale nemusia vedieť, ako na to. Trpezlivý, dlhodobý investičný kapitál nie je pre subjekty sociálneho

⁷ Význam sociálneho hospodárstva sa uvádza aj v akčnom pláne Komisie pre integráciu a začlenenie 2021 – 2027 [COM(2020) 758 final].

⁸ <https://sdgs.un.org/goals>.

⁹ COM(2020) 493 final.

¹⁰ COM(2021) 573 final.

¹¹ Koncepcia sociálneho hospodárstva sa minimálne v 10 krajinách EÚ uznáva málo alebo sa vôbec neuznáva. Pozri Európsky hospodársky a sociálny výbor, *Najnovší vývoj v oblasti sociálneho hospodárstva v Európskej únii*, Monzon, J. L., a Chaves, R., 2017, s. 35.

¹² Napríklad z [prieskumu Eurobarometra](#) z marca 2020 vyplýva rozšírený názor, že jedným z najúčinnějších spôsobov riešenia environmentálnych problémov je „zmeniť spôsob spotreby“ a „zmeniť spôsob výroby a obchodu“.

hospodárstva vždy ľahko dostupný. Verejné orgány v plnej miere nevyužívajú existujúce možnosti na uľahčenie prístupu sociálnych podnikov k verejnému obstarávaniu alebo financovaniu, ani flexibilitu, ktorú im ponúkajú súčasné pravidlá EÚ v oblasti štátnej pomoci. Keďže chýba dostatočné porozumenie subjektom sociálneho hospodárstva a ich uznanie, čelia ťažkostiam pri rozvoji a rozširovaní svojich činností, a preto sú brzdené v dosahovaní ešte väčšieho hospodárskeho a sociálneho vplyvu. Pre svoj rast a prosperitu potrebujú väčšiu a lepšiu podporu.

V záujme optimalizácie potenciálu sociálneho hospodárstva na jednotnom trhu by sa malo viac pracovať na opakovaní úspešných skúseností v členských štátoch a podľa možnosti pomáhať sociálnym podnikom, aby sa z miestnych stali európske, a to aj prostredníctvom využívania digitálnych nástrojov.

Cieľom tohto akčného plánu je posilniť sociálne inovácie, podporiť rozvoj sociálneho hospodárstva a zvýšiť jeho sociálnu a hospodársku transformačnú silu. Navrhujú sa v ňom niekoľko opatrení na obdobie rokov 2021 – 2030. Plán vychádza z iniciatívy pre sociálne podnikanie¹³ a z iniciatívy pre začínajúce a rozširujúce sa podniky¹⁴. Pripravoval sa formou otvoreného a inkluzívneho procesu počas dvoch rokov¹⁵.

2. VYMEDZENIE SOCIÁLNEHO HOSPODÁRSTVA

Sociálne hospodárstvo zahŕňa celý rad subjektov s rôznymi obchodnými a organizačnými modelmi. Pôsobia v najrôznejších hospodárskych odvetviach: poľnohospodárstvo, lesné hospodárstvo a rybolov, stavebníctvo, opätovné použitie a opravy, odpadové hospodárstvo, veľkoobchod a maloobchod, energetika a klíma, informácie a komunikácia, finančné a poisťovacie činnosti, činnosti v oblasti nehnuteľností, odborné, vedecké a technické činnosti, vzdelávanie, zdravotníctvo a sociálna práca, umenie, kultúra a médiá.

Sociálne hospodárstvo v kontexte tohto akčného plánu a súvisiacich iniciatív EÚ zahŕňa subjekty, ktoré majú tieto hlavné spoločné zásady a znaky: nadradenosť ľudí, ako aj sociálnych a/alebo environmentálnych cieľov nad ziskom, reinvestovanie väčšiny zisku a prebytkov na vykonávanie činností v záujme členov/používateľov („kolektívny záujem“) alebo spoločnosti ako celku („všeobecný záujem“) a demokratické a/alebo participatívne riadenie.

Pojem sociálne hospodárstvo sa tradične vzťahuje na štyri hlavné typy subjektov, ktoré poskytujú tovary a služby svojim členom alebo spoločnosti ako celku: družstvá, spoločnosti vzájomnej pomoci, združenia (vrátane charitatívnych organizácií) a nadácie. Ide o súkromné subjekty, ktoré sú nezávislé od verejných orgánov a majú špecifické právne formy.

Sociálne podniky¹⁶ sa v súčasnosti všeobecne chápu ako súčasť sociálneho hospodárstva. Sociálne podniky pôsobia tak, že poskytujú tovar a služby na trhu

¹³ KOM(2011) 682 final.

¹⁴ COM(2016) 733 final.

¹⁵ SWD(2021) 373.

¹⁶ Od prijatia iniciatívy pre sociálne podnikanie sa pojem „sociálny podnik“ používa vo viacerých právnych dokumentoch EÚ na účely financovania. Pozri vymedzenia pojmov v nariadení (EÚ)

podnikateľským a často inovatívnym spôsobom, pričom dôvodom ich obchodnej činnosti sú sociálne a/alebo environmentálne ciele. Zisk sa prevažne reinvestuje s cieľom dosiahnuť ich spoločenský cieľ. Aj ich spôsob organizácie a vlastníctva sa riadi demokratickými a participatívnymi zásadami alebo sa zameriava na sociálny pokrok¹⁷. Sociálne podniky majú rôzne právne formy v závislosti od vnútroštátneho kontextu.

Niektoré zainteresované strany, krajiny a medzinárodné organizácie používajú¹⁸ na označenie subjektov sociálneho hospodárstva aj pojmy ako „podniky sociálneho hospodárstva“, „sociálne a solidárne podniky“ a „tretí sektor“. Sociálne podniky zamerané na pracovnú integráciu sú bežným typom sociálnych podnikov v celej Európe. Špecializujú sa na poskytovanie pracovných príležitostí pre znevýhodnené osoby.

Väčšina opatrení navrhnutých v tomto akčnom pláne sa týka všetkých subjektov sociálneho hospodárstva, niektoré však môžu byť špecifické pre jednu alebo druhú kategóriu.

3. VYTVORENIE SPRÁVNEHO RÁMCA PRE ROZVOJ SOCIÁLNEHO HOSPODÁRSTVA

3.1. Tvorba politických a právnych rámcov

Dôkazy poukazujú na dôležitosť zlepšenia „priaznivého prostredia“ na rozvoj sociálneho hospodárstva. Ako potvrdil výskum¹⁹ a zainteresované strany²⁰, politické a právne rámce tvoria podstatnú časť tohto prostredia, ale ich prispôbenie potrebám sociálneho hospodárstva nie je jednoduchou úlohou.

Medziodvetvový charakter sociálneho hospodárstva a skutočnosť, že zahŕňa rôzne typy subjektov, predstavujú pre verejné orgány významné výzvy, ktoré sťažujú vypracovanie účinného prístupu. Jednotné a jasné kontaktné miesta vo verejnej správe sú zriedkavé. Pre subjekty sociálneho hospodárstva býva často náročné vybrať si právnu formu z rôznych možností, ktoré nevyhovujú úplne ich potrebám.

Vypracovanie koherentných rámcov pre sociálne hospodárstvo si vyžaduje zohľadnenie jeho osobitej povahy a potrieb vzhľadom na množstvo horizontálnych a odvetvových politík a ustanovení, ako sú tie, ktoré sa týkajú zdaňovania, verejného obstarávania, hospodárskej súťaže, sociálnych otázok a trhu práce, vzdelávania, zručností a odbornej prípravy, zdravotnej starostlivosti a opatrovateľských služieb, podpory malých a stredných podnikov (MSP), obehového hospodárstva atď.

č. 1296/2013 o programe Európskej únie v oblasti zamestnanosti a sociálnej inovácie, nariadení (EÚ) č. 346/2013 o európskych fondoch sociálneho podnikania, nariadení (EÚ) 2021/1057, ktorým sa zriaďuje Európsky sociálny fond plus.

¹⁷ KOM(2011) 682 final.

¹⁸ Napríklad Medzinárodná organizácia práce.

¹⁹ Napríklad Jenkins, Hamish, Ilcheong Yi, Samuel Bruelisauer a Kameni Chaddha: *Guidelines for Local Governments on Policies for Social and Solidarity Economy* (Usmernenia pre miestne samosprávy o politikách sociálneho a solidárneho hospodárstva), UNRISD, Ženeva, 2021; spolupráca EÚ a OECD v oblasti sociálneho podnikania [napr. [nástroj politiky lepšieho podnikania \(Better Entrepreneurship Policy Tool\)](#), politické prehľady a hlbkové preskúmania politík pre členské štáty] a Európska komisia, *Social enterprises and their ecosystems in Europe - Comparative synthesis report* (Sociálne podniky a ich ekosystémy v Európe – porovnávací súhrnná správa), autori Borzaga, C., Galera, G., Franchini, B., Chiomento, S., Nogales, R., a Carini, C., Luxemburg, 2020.

²⁰ SWD(2021) 373.

Pre sociálne hospodárstvo je dôležitá napríklad **daňová politika**. Osobitný a konzistentný rámec zdaňovania pre sociálne podniky vytvorilo len málo krajín. Mnohé z nich poskytujú stimuly od oslobodenia od dane z príjmov právnických osôb z nerozdelených ziskov až po oslobodenie od DPH alebo znížené sadzby, zníženie nákladov na sociálne poistenie alebo ich pokrytie prostredníctvom dotácií alebo zníženie daní pre súkromných a inštitucionálnych darcov²¹. Prístup k týmto stimulom však môže byť zložitý a rôzne opatrenia nie sú vždy vhodne koordinované.

Pre subjekty sociálneho hospodárstva sú dôležité aj odvetvové verejné politiky, pretože sú dôležitými partnermi verejných orgánov pri poskytovaní **sociálnych, zdravotníckych a opatrovateľských služieb**. Vzhľadom na demografické starnutie sa ekonomika starostlivosti rozširuje a vznikajú v rámci nej pracovné príležitosti. Pracovníci poskytujúci služby v týchto odvetviach (s prevažne ženskou pracovnou silou) však čelia mnohým problémom súvisiacim s nízkymi mzdami a neistými pracovnými podmienkami. Nová európska stratégia v oblasti starostlivosti oznámená na rok 2022 poskytne okrem iného príležitosť na posilnenie hospodárstva v oblasti starostlivosti, čím sa zvýrazní silná pridaná hodnota sociálneho hospodárstva v tomto odvetví, a takisto pomôže zlepšiť pracovné podmienky.

Pri vytváraní vhodných politických a právnych rámcov **musia verejné orgány zohľadňovať rozmanitosť právnych foriem, ktoré sa v sociálnom hospodárstve objavujú**. Družstvá, spoločnosti vzájomnej pomoci, nadácie, združenia a sociálne podniky majú síce veľa spoločného, ale majú aj odlišné ciele a spôsoby fungovania a čelia osobitným prekážkam.

V rámci sociálneho hospodárstva predstavujú **družstvá** osvedčenú formu obchodného modelu sociálneho hospodárstva. Sú riadené výrobcami, používateľmi alebo pracovníkmi a riadia sa v súlade s pravidlom „jeden člen, jeden hlas“²². Časom a v rámci rôznych odvetví sa ukázali ako univerzálne a ponúkajú inovatívne riešenia spoločenských výziev. Družstvá však uvádzajú, že ich vlastnícka štruktúra im sťažuje možnosť využívať kapitálové investície. Osobitná finančná a nefinančná podpora môže zohrávať kľúčovú úlohu, keď sa družstvá zakladajú v kontexte odkúpenia zamestnancami²³ s cieľom zachovať pracovné miesta a pokračovať v životaschopnej hospodárskej činnosti.

Spoločnosti vzájomnej pomoci uvádzajú, že existujúce pravidlá dostatočne nezohľadňujú ich neziskový charakter. Z tohto dôvodu **Komisia zvýši informovanosť vnútroštátnych orgánov o špecifikách modelu spoločnosti vzájomnej pomoci** a o možnostiach zníženia administratívnej záťaže²⁴.

²¹ Európska komisia, *Social enterprises and their ecosystems in Europe - Comparative synthesis report* (Sociálne podniky a ich ekosystémy v Európe – porovnávacia súhrnná správa), Borzaga, C., Galera, G., Franchini, B., Chiomento, S., Nogales, R., a Carini, C., Luxemburg, 2020, s. 177.

²² Právna forma európskeho družstva v EÚ bola vytvorená v roku 2003 [nariadenie (ES) č. 1435/2003]. Vytvorila sa ňou forma európskeho družstva, ktorá pomáha družstvám, ktoré vykonávajú činnosti vo viac ako jednej krajine EÚ. Poskytuje aj právny základ pre iné spoločnosti, ktoré sa chcú zoskupiť. Toto nariadenie dopĺňa smernica Komisie 2003/72/ES, ktorou sa dopĺňajú stanovy európskeho družstva s ohľadom na účasť zamestnancov na riadení.

²³ Odkúpenia zamestnancami môžu byť účinným východiskom z podnikovej krízy a riešením problémov podnikov s generačným presunom.

²⁴ Komisia napríklad vysvetlí, ako možno znížiť administratívnu záťaž vzájomných poisťovateľov v rámci posilneného rámca proporcionality navrhovaného v rámci preskúmania smernice Solventnosť II [COM(2021) 581].

Nadácie a združenia v sociálnom hospodárstve vysvetľujú, že mávajú ťažkosti pri využívaní všetkých výhod jednotného trhu. **Združenia** napríklad čelia obmedzeniam pri cezhraničnom vykonávaní svojich činností. Týmto problémom sa zaoberá návrh správy Európskeho parlamentu s odporúčaniami pre Komisiu o štatúte európskych cezhraničných združení a neziskových organizácií, ktorý by mal byť čoskoro prijatý²⁵. S cieľom lepšie pochopiť problémy, ktorým čelia združenia, **Komisia vypracuje štúdiu, ktorá poskytne porovnávaciu analýzu právnych režimov a prostredí pre združenia v EÚ.**

Podobne aj **nadácie** uvádzajú problémy s daňovým zaobchádzaním s cezhraničnými darmi verejnoprospešným organizáciám²⁶ v iných členských štátoch. V súlade so zásadou zmluvy týkajúcou sa voľného pohybu kapitálu a nediskriminácie²⁷ a s príslušnými rozsudkami Európskeho súdneho dvora²⁸ musia darcovia vypracovať analýzu porovnateľnosti pre každý prípad²⁹, aby mohli využívať výhodné daňové pravidlá pre svoje cezhraničné dary. V praxi však postupy uplatňované členskými štátmi zvyšujú náklady na dodržiavanie predpisov a administratívne náklady a vytvárajú neistotu pre filantropické subjekty aj darcov. Európska komisia môže začať konanie o porušení právnych predpisov v prípadoch, keď prekážky cezhraničných činností vyplývajú z netransponovania, porušenia alebo nesprávneho uplatňovania právnych predpisov EÚ.

Od roku 2011 niekoľko členských štátov zaviedlo v súvislosti so sociálnymi podnikmi a/alebo sociálnym hospodárstvom ciele **právne rámce a politiky**³⁰. Okrem toho, že to prispelo k ich uznaniu, viedlo to v niektorých prípadoch k ďalšiemu pozitívnemu vývoju, ako napríklad k vytvoreniu osobitných útvarov na ministerstvách a k posilneniu dialógu medzi zainteresovanými stranami a verejnými orgánmi. **V niektorých krajinách boli vyvinuté značky alebo certifikačné systémy**, ktoré môžu byť prospešné pre subjekty sociálneho hospodárstva a uľahčujú im prístup k osobitným politikám a poskytujú osobitné zaobchádzanie³¹. Úspešné reformy by mohli slúžiť ako inšpirácia pre ostatné členské štáty.

²⁵ Správa na základe článku 225 ZFEÚ (legislatívny postup z vlastnej iniciatívy), referenčné číslo 2020/2026(INL), Výbor pre právne veci – Lagodinského správa.

²⁶ Verejnoprospešné organizácie sú subjekty so štatútom, ktorý im umožňuje prijímať daňovo zvýhodnené dary od fyzických a právnických osôb alebo priamo získať daňové úľavy v súvislosti s ich činnosťou. Aby subjekt získal takýto štatút, musí spĺňať množstvo požiadaviek, ktoré možno rozdeliť na tri široké kategórie: požiadavky na neziskovosť, požiadavky na dôstojný účel a požiadavky na verejnoprospešnosť (t. j. subjekt prináša prospech dostatočne veľkej a inkluzívnej časti verejnosti). Pozri OECD, *Taxation and Philanthropy* (Zdaňovanie a filantropia), Štúdie daňovej politiky OECD č. 27, Paríž, 2020.

²⁷ Potvrdené v týchto rozhodnutiach Súdneho dvora: rozsudok zo 14. septembra 2006, Centro di Musicologia Walter Stauffer, C-386/04; rozsudok z 27. januára 2009, Persche, C-318/07; rozsudok z 10. februára 2011, Missionswerk, C-25/10.

²⁸ Rozsudok zo 14. septembra 2006, Centro di Musicologia Walter Stauffer, vec C-386/04; rozsudok z 27. januára 2009, Persche, vec C-318/07; rozsudok z 10. februára 2011, Missionswerk, vec C-25/10.

²⁹ Proces, v rámci ktorého sa vnútroštátne daňové orgány zaoberajú uznaním rovnocennosti verejnoprospešnej organizácie so sídlom v iných členských štátoch EÚ.

³⁰ Pozri Európska komisia, *Social enterprises and their ecosystems in Europe - Comparative synthesis report* (Sociálne podniky a ich ekosystémy v Európe – porovnávacia súhrnná správa), Borzaga, C., Galera, G., Franchini, B., Chiomento, S., Nogales, R., a Carini, C., Luxemburg, 2020.

³¹ Napríklad francúzsky „solidárny podnik so spoločenskou prospešnosťou“ (ESUS) a štatút „sociálneho podniku“, ktorý zaviedlo Bulharsko, Taliansko, Rumunsko a Slovensko.

Komisia vyvinula niekoľko nástrojov a zdrojov na podporu členských štátov a vzájomného učenia tvorcov politik. Komisia spolu s Organizáciou pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (OECD) pripravuje usmernenia o vhodných právnych rámcoch pre sociálne podniky, ktoré budú zverejnené v roku 2022. Komisia nedávno uverejnila aj príručku a zbierku osvedčených postupov v oblasti sociálne zodpovedného verejného obstarávania³². Všetky tieto materiály a skúsenosti môžu členským štátom pomôcť zlepšiť ich vnútroštátne a regionálne rámce. Členské štáty majú možnosť získať aj individualizované odborné poradenstvo prostredníctvom Nástroja technickej podpory.

Komisia bude podporovať vzájomné učenie a poskytovať členským štátom usmernenia a podporu:

- **organizovaním webinárov a workshopov** od roku 2022 **pre verejných činiteľov na základe mapovania, zhromažďovania a výmeny osvedčených postupov** v súvislosti s rôznymi oblasťami politiky, ako sú štátna pomoc, dane, sociálne investície, prevody podnikov na zamestnancov, systémy označovania a certifikácie, meranie sociálneho vplyvu,
- **zverejňovaním usmernení o príslušných daňových rámcoch pre subjekty sociálneho hospodárstva** založených na dostupných analýzach a podkladoch poskytnutých orgánmi členských štátov a zainteresovanými stranami v oblasti sociálneho hospodárstva,
- **zverejňovaním usmernení, v ktorých sa objasnia existujúce pravidlá týkajúce sa daňového zaobchádzania s cezhraničnými verejnoprospešnými darmi**, ktoré majú vplyv na nadácie a združenia, a uplatňovanie zásady nediskriminácie v členských štátoch,
- **začatím štúdie o vnútroštátnych systémoch označovania/certifikácie v oblasti sociálneho hospodárstva**, ktorá zmapuje existujúce systémy v členských štátoch a určí osvedčené postupy a spoločné prvky a kritériá. Jej cieľom bude aj poskytnúť spoločný prístup a usmernenia členským štátom a preskúmať možnosť dobrovoľného vzájomného uznávania.

Pri vykonávaní týchto opatrení s cieľom zabezpečiť komplexný prístup k sociálnemu hospodárstvu a uľahčiť jeho rovnomerný rozvoj v členských štátoch a regiónoch EÚ Komisia **v roku 2023 navrhne odporúčanie Rady o vypracovaní rámcových podmienok pre sociálne hospodárstvo**. Týmto rozhodnutím sa:

- vyzvú tvorcovia politik, aby lepšie prispôbili politické a právne rámce potrebám subjektov sociálneho hospodárstva,
- poskytnú odporúčania týkajúce sa konkrétnych politik, ako je politika zamestnanosti, štátna pomoc, verejné obstarávanie, zdaňovanie, výskum, vzdelávanie, zručnosti a odborná príprava, starostlivosť a sociálne služby, poskytovanie finančnej a nefinančnej podpory prispôbenej všetkým fázam životného cyklu podniku a štatistiky,
- zdôrazní, ako môžu inštitucionálne štruktúry a zapojenie zainteresovaných strán uľahčiť prácu subjektov sociálneho hospodárstva.

³² https://ec.europa.eu/info/policies/public-procurement/tools-public-buyers/social-procurement_sk.

3.2. Sociálne hospodárstvo a štátna pomoc

Pri umožňovaní zakladania a rozvoja subjektov sociálneho hospodárstva zohráva dôležitú úlohu verejná finančná podpora. Cieľom kontroly štátnej pomoci je zachovať rovnováhu medzi touto podporou a spravodlivou hospodárskou súťažou. Zúčastnené strany v oblasti sociálneho hospodárstva sa stretávajú s niekoľkými výzvami a príležitosťami.

Jedným z problémov je, že verejné orgány a príjemcovia často nevyužívajú existujúce možnosti štátnej pomoci. Zainteresované strany uvádzajú, že verejné orgány často zbytočne obmedzujú výšku pomoci, ktorú poskytujú sociálnym podnikom, na všeobecnú hranicu pomoci *de minimis* (200 000 EUR na obdobie troch rokov) a nezohľadňujú iné možnosti v súlade s pravidlami štátnej pomoci, ako je regionálna pomoc, pomoc vo forme rizikového financovania alebo pomoc na prijímanie znevýhodnených pracovníkov do zamestnania, kde sú maximálne sumy pomoci vo všeobecnosti vyššie.

Existujúce pravidlá EÚ týkajúce sa **služieb všeobecného hospodárskeho záujmu**³³ okrem toho otvárajú značné možnosti pre štátnu pomoc. Subjekty môžu túto flexibilitu využiť len vtedy, ak boli poverené konkrétnym poslaním, t. j. službou všeobecného hospodárskeho záujmu. Verejné orgány však túto možnosť nie vždy využívajú naplno, napríklad v súvislosti s činnosťami sociálnych podnikov zameraných na poskytovanie pracovných miest pre zraniteľné osoby. Komisia preto uľahčí prístup k príslušným usmerneniam o štátnej pomoci a bude sa touto témou zaoberať na webinároch a workshopoch, ktoré usporiada (pozri časť 3.1).

Druhým problémom je, že zainteresované strany v oblasti sociálneho hospodárstva uvádzajú, že výška existujúcej štátnej pomoci, ktorú majú k dispozícii, nie je vždy primeraná, najmä pokiaľ ide o pomoc na prístup k financovaniu a dotácie na prijímanie znevýhodnených pracovníkov do zamestnania, ktoré upravuje **všeobecné nariadenie o skupinových výnimkách**³⁴. Existujú totiž dôkazy o tom, že sociálne podniky majú vo všeobecnosti väčšie problémy s prístupom k financovaniu ako štandardné podniky (pozri oddiel 4.2).

Komisia pri revízii všeobecného nariadenia o skupinových výnimkách, ktorá sa uskutoční vzhľadom na uplynutie jeho platnosti na konci roka 2023, zváži, či dostupné dôkazy odôvodňujú zmiernenie pravidiel v súvislosti s pomocou pre sociálne podniky na prístup k financovaniu a v súvislosti s pomocou na zamestnávanie znevýhodnených alebo značne znevýhodnených pracovníkov.

Komisia vyzýva členské štáty, aby vždy, keď je to vhodné, lepšie využívali priestor na voľné uváženie pri definovaní služby všeobecného hospodárskeho záujmu s cieľom umožniť, aby sa na ne vzťahovali kvalifikované činnosti vykonávané sociálnymi podnikmi. Členské štáty by okrem toho mali ďalej investovať do vzdelávania a budovania kapacít svojich správnych orgánov, a tak zvýšiť úroveň ich znalostí o pravidlách štátnej pomoci.

³³ Najmä rozhodnutie Komisie 2012/21/EÚ z 20. decembra 2011 o uplatňovaní článku 106 ods. 2 Zmluvy o fungovaní Európskej únie na štátnu pomoc vo forme náhrady za službu vo verejnom záujme udeľovanej niektorým podnikom povereným poskytovaním služieb všeobecného hospodárskeho záujmu.

³⁴ Nariadenie Komisie (EÚ) č. 651/2014 zo 17. júna 2014 o vyhlásení určitých kategórií pomoci za zlučiteľné s vnútorným trhom podľa článkov 107 a 108 zmluvy.

3.3. Lepší přístup na trhy: sociálně zodpovědné veřejné obstarávání

Klíčem k rozvoji sociálního hospodářstva je dodávání tovaru a služeb veřejným orgánům, ako aj bežným podnikom, a spolupráca s nimi. Vytvárajú sa tak príjmy a možnosť získať finančnú sebestačnosť. Keďže **verejné obstarávanie predstavuje 14 % európskeho HDP³⁵**, je vo veľkej miere považované za kľúčový politický nástroj na podporu rozvoja sociálneho hospodářstva a sociálnych podnikov.³⁶

Revízia pravidiel EÚ v oblasti verejného obstarávania v roku 2014³⁷ vytvorila pre verejné orgány na všetkých úrovniach mnoho príležitostí na využívanie verejného obstarávania na dosiahnutie rôznych politických cieľov vrátane podpory ochrany životného prostredia a plnenia sociálnych cieľov. V pravidlách sa napríklad výslovne uvádzajú sociálne aspekty ako jeden z faktorov, ktoré možno zahrnúť do kritérií na vyhodnotenie ponúk na základe kritéria „ekonomicky najvýhodnejšej ponuky“. Odvtedy Komisia uskutočnila niekoľko iniciatív na zvýšenie informovanosti o pridanej hodnote zeleného a sociálne zodpovedného verejného obstarávania, poskytnutie usmernení a šírenie osvedčených postupov. Napríklad nedávno uverejnila revidovanú príručku s názvom Sociálne nakupovanie³⁸ s praktickými radami a príkladmi.

V posledných rokoch si niektoré miestne a regionálne orgány a mestá uvedomili silu strategického verejného obstarávania na riešenie spoločenských výziev/potrieb a na podporu systémových zmien. **Väčšina verejných obstarávaní sa však stále zadáva len na základe cenového kritéria** a sociálne zodpovedné verejné obstarávanie je stále oveľa menej známe a rozvinuté ako zelené verejné obstarávanie. Komisia zintenzívni svoje úsilie s cieľom poukázať na konkrétne výhody a spôsoby využívania postupov verejného obstarávania a koncesíí na dosiahnutie cieľov pracovnej a sociálnej politiky, lepších pracovných podmienok a poskytovanie kvalitných sociálnych služieb.

Zároveň je dôležité posilniť kapacity subjektov sociálneho hospodářstva, aby sa mohli uchádzať o verejné zákazky, a uľahčiť prístup subjektov sociálneho hospodářstva k súkromnému obstarávaniu. Interakcie s bežnými podnikmi pomáhajú subjektom sociálneho hospodářstva rozvíjať sa a rásť a miera takejto spolupráce sa zvýšila. Existuje však priestor na systematickejšiu integráciu do hodnotových reťazcov bežných podnikov a na partnerskú spoluprácu s nimi s cieľom spoločne sa uchádzať o verejné zákazky, a to aj prostredníctvom pilotného skúšania nových projektov v rámci Programu pre jednotný trh.

Komisia:

- **zintenzívni svoje úsilie o zvyšovanie informovanosti, podporí výmenu osvedčených postupov a vyškolí úradníkov v oblasti verejného obstarávania aj subjekty sociálneho hospodářstva** v tom, ako využívať postupy verejného obstarávania a koncesíí na dosiahnutie cieľov sociálnej politiky. Na tento účel sa budú v členských štátoch organizovať semináre,

³⁵ Pozri COM(2017) 572 final, s. 3.

³⁶ Varga, E., *How Public Procurement Can Spur the Social Economy* (Ako môže verejné obstarávanie podporiť sociálne hospodářstvo), Stanford Social Innovation Review, 2021.

³⁷ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2014/24/EÚ z 26. februára 2014 o verejnom obstarávaní a o zrušení smernice 2004/18/ES.

³⁸ <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/45767>.

- v roku 2022 spustí novú iniciatívu v rámci Programu pre jednotný trh na podporu vytvárania miestnych a regionálnych partnerstiev medzi subjektmi sociálneho hospodárstva a bežnými podnikmi, čo umožní „sociálne nakupovanie“ na trhu medzi podnikmi,
- vždy, keď je to možné, zintenzívni využívanie sociálnych doložiek vo vlastných verejných obstarávaniach Komisie.

Komisia navyše vydá správu s cieľom zlepšiť využívanie sociálne zodpovedného verejného obstarávania v členských štátoch.

Komisia vyzýva členské štáty a iné príslušné verejné orgány, aby v spolupráci so zainteresovanými stranami v oblasti sociálneho hospodárstva podporovali a monitorovali zavádzanie sociálne zodpovedného verejného obstarávania na svojom území.

3.4. Podpora sociálneho hospodárstva na regionálnej a miestnej úrovni

Obchodné modely sociálneho hospodárstva prinášajú hodnotu miestnym ekonomikám a spoločnostiam tým, že podporujú ich inkluzívnosť, odolnosť a udržateľnosť. Majú silné miestne korene a ich hlavným cieľom je slúžiť spoločstvu, v ktorom sídlia, a zachovať obyvateľstvo, hospodárske aktivity a príjmy na mieste. Ako také prispievajú k podpore miestneho hospodárskeho rozvoja v odvetviach, ktoré sú pre regióny osobitne dôležité, napríklad vo vidieckych oblastiach, v súvislosti s poľnohospodárstvom a výrobou ekologických potravín alebo v modrom hospodárstve. Podporujú krátke hodnotové reťazce uľahčujúce miestnu výrobu a spotrebu a podporujú opatrenia v oblasti klímy a obehové hospodárstvo. Prispievajú aj k poskytovaniu sociálnych služieb, ktoré sú vo vidieckych a odľahlejších oblastiach často obmedzené.

Ako bolo oznámené v **Dlhodobej vízii pre vidiecke oblasti EÚ**³⁹, Komisia vykoná sériu opatrení, ktoré umožnia podnikateľom a malým podnikom presunúť sa do vidieckych oblastí a prispieť k ich prispôbeniu sa meniacemu sa hospodárskemu prostrediu, poskytnú príležitosti na inovačné obchodné postupy, spoluprácu a vytváranie klastrov, ako aj na rozvoj nových hospodárskych odvetví. Osobitný dôraz sa bude klásť na krátke dodávateľské reťazce agropotravinových výrobkov, ktoré priamo spájajú výrobcov so spotrebiteľmi a sú doplnené opatreniami rozvíjajúcimi pracovné a vzdelávacie príležitosti pre mladých ľudí a udržateľný rozvoj biohospodárstva.

Mnohé európske regionálne a miestne orgány majú právomoc vypracovať stratégie a nástroje na podporu rozvoja miestnych a regionálnych ekosystémov sociálneho hospodárstva. Existuje priestor na lepšie využitie tohto potenciálu⁴⁰.

Výmena a spolupráca medzi regionálnymi a miestnymi orgánmi predstavuje účinný spôsob zlepšovania vzájomného učenia v oblasti sociálneho hospodárstva. Platí to najmä pre cezhraničnú spoluprácu. **V rámci Európskeho sociálneho fondu plus (ESF+), Európskeho fondu regionálneho rozvoja (EFRR) a Fondu na spravodlivú transformáciu je k dispozícii podpora** na posilnenie spolupráce miestnych a regionálnych orgánov so subjektmi sociálneho hospodárstva, a to aj v rámci stratégií pre inteligentnú špecializáciu. **Platforma pre spravodlivú transformáciu** predstavuje

³⁹ COM(2021) 345 final.

⁴⁰ OECD, *Regional Strategies for the Social Economy: Examples from France, Spain, Sweden and Poland* (Regionálne stratégie pre sociálne hospodárstvo: príklady z Francúzska, Španielska, Švédska a Poľska), Paríž, 2020.

aktívnu platformu na výmenu pre všetky zainteresované strany v regiónoch, ktoré sú obzvlášť postihnuté klimatickou transformáciou, vrátane aktérov sociálneho hospodárstva⁴¹. Komisia navyše **podporuje vzájomné učenie, spoluprácu a budovanie komunit medzi regiónmi a miestnymi orgánmi**. Napríklad **iniciatíva Európske regióny sociálneho hospodárstva a misie sociálneho hospodárstva**⁴² zviditeľnili sociálne hospodárstvo na miestnej úrovni a finančne podporili organizovanie vzájomných vzdelávacích stretnutí s miestnymi orgánmi a so zainteresovanými stranami v oblasti sociálneho hospodárstva. Túto prácu ďalej podporujú miestne iniciatívy, ako napríklad Dohovor primátorov a starostov.

Komisia bude ďalej rozvíjať tieto iniciatívy podporujúce nadnárodnú spoluprácu so zameraním na umožnenie spravodlivej zelenej a digitálnej transformácie (pozri oddiel 4.3). V záujme podpory cezhraničných a medziregionálnych výmen takisto **podporí využívanie programu Interreg Europe a partnerstva pre inteligentnú špecializáciu v oblasti sociálneho hospodárstva**⁴³.

Komisia:

- **podporí členské štáty a zainteresované strany pri podpore sociálneho hospodárstva a sociálnych inovácií vo vidieckych oblastiach prostredníctvom budúcej siete EÚ pre spoločnú poľnohospodársku politiku a ďalšej integrácie klastrov sociálnych a ekologických inovácií**⁴⁴ **do európskej priemyselnej klastrovej politiky** s cieľom poskytovať usmernenia, podporovať výskum a budovanie nových kapacít, výmenu osvedčených postupov a vytváranie cezhraničných sietí,
- **rozšíri sieť európskych regiónov sociálneho hospodárstva** s cieľom posilniť nové regionálne a miestne partnerstvá, najmä na podporu digitálnej a zelenej transformácie na daných územiach,
- **posilní vytváranie sietí medzi vidieckymi podnikmi** prostredníctvom siete Enterprise Europe Network a výziev na medziregionálnu spoluprácu formou misií európskeho sociálneho hospodárstva. V dlhodobej vízii pre vidiecke oblasti sa bude klásť osobitný dôraz na podnikanie a sociálne hospodárstvo vo vidieckych oblastiach.

Komisia vyzýva členské štáty, aby zriadili miestne kontaktné miesta pre sociálne hospodárstvo, ktoré by plnili úlohu vyslancov sociálneho hospodárstva, poskytovali partnerskú podporu, uľahčovali prístup k finančným prostriedkom EÚ a vnútroštátnym finančným prostriedkom a spolupracovali s orgánmi, ktoré spravujú európske fondy.

⁴¹ Pozri https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal/finance-and-green-deal/just-transition-mechanism/just-transition-platform_sk.

⁴² Pozri https://ec.europa.eu/growth/sectors/social-economy-eu_en.

⁴³ Pozri <https://s3platform.jrc.ec.europa.eu/social-economy>.

⁴⁴ Klastre sociálnych a ekologických inovácií združujú subjekty sociálneho hospodárstva, miestne orgány a vzdelávacie a výskumné inštitúcie v rámci spoločne riadenej štruktúry alebo projektu. Spolupracujú v určitej geografickej oblasti s cieľom zlepšiť miestnu hospodársku, sociálnu a environmentálnu prosperitu. Oblasti ich činnosti sú rôznorodé a siahajú od obehového hospodárstva po zamestnanosť a pracovné začlenenie, udržateľné poľnohospodárstvo alebo inkubáciu a podporu sociálneho podnikania. Pozri https://ec.europa.eu/growth/industry/policy/cluster_en.

3.5. Podpora sociálneho hospodárstva na medzinárodnej úrovni

Zmena klímy a zhoršovanie životného prostredia, demografické zmeny a hospodárske a sociálne nerovnosti sú globálne výzvy. EÚ a tretie krajiny majú spoločné ciele zakotvené v Agende 2030 pre udržateľný rozvoj. Sociálne hospodárstvo môže pomôcť dosiahnuť tieto ciele v rámci EÚ aj mimo nej. **Opatrenia oznámené v ostatných častiach tohto plánu preto môžu inšpirovať k podpore sociálneho hospodárstva aj v krajinách mimo EÚ.**

Stupeň rozvoja sociálneho hospodárstva sa v jednotlivých tretích krajinách výrazne líši. Niektoré z nich majú v určitých oblastiach sociálneho hospodárstva dlhoročné tradície. Iné majú prosperujúce ekosystémy sociálnych inovácií alebo sociálnych podnikov, ale v mnohých sa modely sociálneho hospodárstva len začínajú objavovať. Zainteresované strany môžu využívať výmenu skúseností a osvedčených postupov, čo môže pomôcť urýchliť reformy.

V poslednom desaťročí EÚ v rámci svojej politiky v oblasti medzinárodnej spolupráce podporuje rozvoj sociálneho hospodárstva. Napríklad partnerstvo EÚ s Medzinárodnou družstevnou alianciou⁴⁵ zlepšilo zviditeľnenie družstiev a výskum týkajúci sa družstiev na celom svete a uľahčilo budovanie kapacít a vytváranie sietí. Komisia financovala aj niekoľko programov budovania regionálnych kapacít na podporu a posilnenie ekosystémov sociálneho hospodárstva a sociálneho podnikania⁴⁶.

Existuje aj priestor na **posilnenie dialógu a spolupráce v oblasti sociálneho hospodárstva s kľúčovými medzinárodnými partnermi**, ako je OECD, pracovná skupina OSN pre sociálne a solidárne hospodárstvo a Medzinárodná organizácia práce. Pomôže to zviditeľniť sociálne hospodárstvo za hranicami EÚ a umožní lepšiu výmenu dostupných politických usmernení a nástrojov, ktoré vypracovala Európska komisia, najmä v spolupráci s OECD. **Komisia bude stavať na týchto iniciatívach a ďalej podporovať sociálne hospodárstvo na medzinárodnej scéne.**

Komisia predovšetkým:

- **podporí zameranie sa na sociálne hospodárstvo a sociálne podnikanie v programoch v rámci nástroja predvstupovej pomoci a Nástroja susedstva a rozvojovej a medzinárodnej spolupráce**, napríklad prostredníctvom spolupráce s delegáciami EÚ a verejnými orgánmi v krajinách mimo EÚ, s cieľom uľahčiť rozvoj špecializovaných opatrení pre sociálne hospodárstvo,
- **zlepší prístup k financovaniu pre sociálnych podnikateľov v krajinách západného Balkánu, Východného partnerstva a južného susedstva** spustením opatrení na podporu iniciatív zdola a na podporu sprostredkovateľov pri vývoji finančných produktov prispôbených potrebám subjektov sociálneho hospodárstva.

Komisia vyzýva verejné orgány v krajinách mimo EÚ, aby využívali voľne dostupné politické usmernenia a nástroje v oblasti sociálneho hospodárstva, ktoré poskytuje Európska komisia v spolupráci s OECD a MOP⁴⁷.

⁴⁵ <https://www.coops4dev.coop/en>.

⁴⁶ Napríklad [projekt MedUP!](#) a [projekt Safir](#) v južnom Stredozemí.

⁴⁷ Napr. strategické dokumenty o témach sociálneho hospodárstva, medzinárodné príručky o právnych formách a meraní sociálneho vplyvu a nástroj na hodnotenie lepšieho podnikania pre tvorbu politík,

4. OTVÁRANIE PRÍLEŽITOSTÍ NA ROZVOJ SUBJEKTOV SOCIÁLNEHO HOSPODÁRSTVA

4.1. Podpora podnikania a budovanie kapacít

Väčšina subjektov sociálneho hospodárstva má silný podnikateľský rozmer a významne prispieva k udržateľnému rastu a zamestnanosti. Zapájajú sa do trhových výmen a vytvárajú príjmy z predaja tovaru a služieb. Hoci mnohé z nich chcú zostať malé a miestne, niektoré môžu chcieť expandovať na iné trhy v EÚ a mimo nej. Preto môžu využívať podporu na rozvoj podnikania, aby sa mohli rozširovať a rozvíjať. Existujúce podporné schémy však nie vždy zohľadňujú osobitosti ich obchodných modelov z hľadiska riadenia, rozdeľovania zisku, pracovných podmienok a spoločenského vplyvu. Okrem toho majú zamestnanci, vrátane zamestnancov zo znevýhodnených skupín, rovnako ako v iných častiach hospodárstva dôležité potreby zvyšovania kvalifikácie a rekvalifikácie. V kontexte starnúcej pracovnej sily a zvyšujúceho sa úniku mozgov môže medzigeneračný prenos vedomostí a podnikanie starších ľudí zohrávať dôležitú úlohu.

Podnikateľské modely sociálneho hospodárstva môžu ovplyvňovať a vytvárať presahy k bežným podnikom. Čoraz väčší počet bežných podnikov sa približuje k cieľom sociálneho hospodárstva. Napríklad „ziskové spoločnosti“ a „podniky orientované na vplyv“ zahŕňajú medzi svoje úlohy udržateľné ambície, zatiaľ čo iné podniky prijímajú *ad hoc* opatrenia na zlepšenie transparentnosti a aktívnejšie zapojenie do spolupráce s komunitami. Táto skutočnosť a postupné začleňovanie environmentálnych, sociálnych a podnikových kritérií do riadenia bežných podnikov a investičných politík finančných inštitúcií a investičných fondov vytvára nové príležitosti na spoluprácu a vzájomné obohacovanie, ako aj prístup na nové trhy. Komisia posilní aj **interakcie medzi subjektmi sociálneho hospodárstva a bežnými podnikmi** tým, že podporí osvedčené postupy, napríklad v oblasti sociálneho vnútorného podnikania⁴⁸.

Vzhľadom na **prierezovú povahu sociálneho hospodárstva** sú pre ne relevantné programy zamerané na inovácie, investičnú pripravenosť, internacionalizáciu podnikov, rozvoj vidieka a obehové hospodárstvo, aj keď sú často vo všeobecnosti určené pre MSP⁴⁹. Relevantné informácie však bývajú rozptýlené a je náročné sa k nim dostať. Aj keď existujú špecializované iniciatívy, zainteresované strany v oblasti sociálneho hospodárstva o nich často nie sú dostatočne informované alebo ich považujú za zložité. Pomôcť môžu reprezentatívne siete a siete podnikateľov, ale takéto siete neexistujú vo všetkých krajinách.

V pracovnom dokumente útvarov Komisie, ktorý je pripojený k tomuto akčnému plánu⁵⁰, sa uvádza prehľad relevantných programov a financovania EÚ v období 2021 – 2027. Financovanie EÚ, ako sú napríklad európske fondy politiky súdržnosti, sa vykonáva na vnútroštátnej a regionálnej úrovni. Ďalšie zdroje financovania sú k dispozícii

pozri <https://www.oecd.org/cfe/leed/social-economy/social-entrepreneurship.htm>. MOP vydala informačnú príručku k [odporúčaniu MOP č. 193](#) o podpore družstiev a Medzinárodná konferencia práce (MKP) v roku 2022, ktorú organizuje, sa bude venovať téme „Sociálne a solidárne hospodárstvo pre budúcnosť práce zameranej na človeka“.

⁴⁸ Pozri napríklad: <https://www.leagueofintrapreneurs.com/>.

⁴⁹ Väčšina subjektov sociálneho hospodárstva sú MSP.

⁵⁰ SWD(2021) 373, oddiel 5.

na vnútroštátnej, regionálnej a miestnej úrovni, ako aj od súkromných subjektov. Orientácia v tomto prostredí môže byť náročná, najmä pre malé subjekty.

Komisia preto:

- v rámci Paktu o zručnostiach **uľahčí vytvorenie partnerstva pre zručnosti** v priemyselnom ekosystéme blízkosti a sociálneho hospodárstva v kontexte programu v oblasti zručností a aktualizovanej európskej priemyselnej stratégie. Od roku 2022 sa budú zavádzať špecializované centrá pre vytváranie sietí, poznatky, poradenstvo a zdroje na podporu signatárov paktu v ich úsilí ponúkať ľuďom v produktívnom veku možnosti zvyšovania kvalifikácie a rekvalifikácie,
- **zintenzívni rozširovanie a podporí internacionalizáciu sociálneho hospodárstva** prostredníctvom mobilizácie sietí na podporu podnikania a partnerských platforiem na európskej úrovni, ako sú Enterprise Europe Network⁵¹ a Európska platforma pre spoluprácu klastrov⁵²,
- **v roku 2023 spustí novú jednotnú bránu sociálneho hospodárstva EÚ** s cieľom vytvoriť jasné kontaktné miesto pre zainteresované strany v oblasti sociálneho hospodárstva, iné relevantné subjekty a jednotlivcov, ktorí hľadajú informácie o príslušnom financovaní, politikách, sieťach/platformách a iniciatívach EÚ. Táto brána zjednoduší prístup k existujúcej podpore a zvýši informovanosť o opatreniach EÚ v tejto oblasti. Brána okrem toho uľahčí prístup k príslušným iniciatívam na budovanie kapacít a poskytne konkrétne usmernenia o možnostiach financovania EÚ (školenia, semináre, webináre, praktické príručky a nástroje).

Poradenstvo o možnostiach financovania EÚ sa bude poskytovať aj prostredníctvom Poradenského centra InvestEU, siete Enterprise Europe Network a poradenského strediska EÚ pre sociálne služby. Pre riadiace orgány fondov politiky súdržnosti je k dispozícii poradenstvo prostredníctvom platformy fi-compass⁵³, ktorá poskytuje poradenskú podporu v oblasti finančných nástrojov vykonávaných v rámci systému zdieľaného riadenia.

V záujme všeobecnejšieho budovania kapacít **Komisia podporí rozvoj reprezentatívnych sietí sociálneho hospodárstva**, najmä v členských štátoch EÚ, v ktorých sociálne podniky a ekosystémy sociálneho hospodárstva nie sú plne rozvinuté.

Komisia vyzýva členské štáty, aby povzbudzovali bežné podnikateľské inkubátory, aby rozšírili svoju podporu na subjekty sociálneho hospodárstva s cieľom zlepšiť možnosti podpory pripravenosti podnikov na investície. Ako inšpirácia môže slúžiť pilotný projekt „Lepší inkubátor“⁵⁴, ktorý spustila Európska komisia.

Rozšírenie prítlačlivosti podnikania

Sociálne podnikanie a sociálne hospodárstvo môžu byť obzvlášť atraktívne pre mladých ľudí, osoby so zdravotným postihnutím, osoby s migrantským pôvodom, ženy a iných nedostatočne zastúpených podnikateľov. Zaujímavé je, že v sociálnom podnikaní

⁵¹ <https://een.ec.europa.eu/>.

⁵² <https://clustercollaboration.eu>.

⁵³ <https://www.fi-compass.eu/>.

⁵⁴ <https://betterincubation.eu/>.

prevažuje viac žien podnikateliek ako v bežnom podnikaní⁵⁵, kde ženy tvoria len 30 %⁵⁶. Zvyšovanie informovanosti o týchto alternatívnych obchodných modeloch by mohlo zvýšiť príťažlivosť podnikania vo všeobecnosti a pomôcť začleneniu do trhu práce. **Mladšie generácie** prejavujú veľký záujem o udržateľný rozvoj, a preto pre nich môže byť sociálne hospodárstvo zaujímavé. V posledných rokoch sa vzdelávanie v oblasti podnikania stalo vo vzdelávacích systémoch bežnejším. Obchodné modely sociálneho hospodárstva vrátane družstevných foriem však ešte zďaleka nie sú štandardnou súčasťou všetkých učebných osnov a kurzov podnikateľského vzdelávania.

Komisia:

- v roku 2022 v rámci ESF+ **otvorí novú akadémiu pre politiku podnikania mladých ľudí**. Táto akadémia bude podporovať podnikanie mladých ľudí vrátane žien a sociálnych podnikateľov prostredníctvom spolupráce s tvorcami politík na vnútroštátnej úrovni a sieťami pre podnikanie mladých ľudí,
- **podporí vzájomné učenie medzi podnikateľmi v sociálnom hospodárstve prostredníctvom lepšej propagácie programu Erasmus pre mladých podnikateľov**⁵⁷ medzi zainteresovanými stranami v oblasti sociálneho hospodárstva.

Komisia preskúma spôsoby podpory synergií medzi jednotlivými programami financovania EÚ s cieľom identifikovať úspešné projekty, ktoré by sa mohli potenciálne rozšíriť na sociálne podniky.

Komisia vyzýva inštitúcie vysokoškolského vzdelávania, aby v plnej miere využívali európske nástroje, ako je iniciatíva Európskej univerzity⁵⁸, a tak stimulovali sociálne hospodárstvo a podnikanie.

4.2. Zlepšenie prístup k financovaniu

Odhaduje sa, že v programovom období 2014 – 2020 sa z rozpočtu EÚ na podporu sociálneho hospodárstva uvoľnilo najmenej 2,5 miliardy EUR⁵⁹. Celkovo **má Komisia ambíciu zvýšiť úroveň podpory na obdobie 2021 – 2027**. Očakáva sa, že sa zmobilizuje viac investícií vďaka vyššiemu očakávanému multiplikačnému účinku Programu InvestEU a posilnenej podpore sociálneho vplyvu a inovácií. Ostatné programy EÚ budú ponúkať špecializovanú alebo nepriamu podporu pre sociálne hospodárstvo; patria medzi ne napríklad časť Zamestnanosť a sociálna inovácia Európskeho sociálneho fondu plus, Horizont Európa, Program pre jednotný trh, Erasmus+, Európsky zbor solidarity, Kreatívna Európa a Program pre životné prostredie a ochranu klímy. Na vnútroštátnej úrovni budú finančné prostriedky EÚ k dispozícii

⁵⁵ OECD, *Women's Social Entrepreneurship and Innovation* (Sociálne podnikanie a inovácie žien), Huysentruyt, M., Paríž, 2014.

⁵⁶ <https://www.eib.org/en/publications/why-are-women-entrepreneurs-missing-out-on-funding-executive-summary>.

⁵⁷ <https://www.erasmus-entrepreneurs.eu/index.php?lan=sk>.

⁵⁸ https://ec.europa.eu/education/education-in-the-eu/european-education-area/european-universities-initiative_sk.

⁵⁹ Tento odhad odráža len podporu určenú pre sociálne hospodárstvo. Sociálnemu hospodárstvu prospeli aj iné rozsiahle opatrenia EÚ (napr. podpora MSP alebo inovácií), ktoré ale nie sú v týchto sumách zohľadnené.

najmä prostredníctvom fondov politiky súdržnosti a Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti.

V nadväznosti na ciele podporu poskytované na úrovni EÚ a na vnútroštátnej úrovni, najmä prostredníctvom programu Európskej únie v oblasti zamestnanosti a sociálnej inovácie (EaSI)⁶⁰, si viac sprostredkovateľov a investorov uvedomuje subjekty sociálneho hospodárstva vrátane sociálnych podnikov a poskytuje návratné finančné prostriedky a podporu na rozvoj podnikania s cieľom riešiť ich potreby. Dôležitú úlohu v tomto smere zohrávajú etické banky. Okrem toho označenie európskych fondov sociálneho podnikania⁶¹ umožnilo investorom ľahko identifikovať fondy, ktoré investujú do sociálnych podnikov. Od finančnej krízy v roku 2008 zaznamenalo značný rast aj odvetvie mikrofinancovania v EÚ a susedných krajinách. Súčasťou sociálneho hospodárstva sú mnohé mikrofinančné inštitúcie, ktorých ich osobitným sociálnym poslaním je pomáhať jednotlivcom zo zraniteľných skupín a s ťažkosťami v prístupe k tradičnému bankovému systému pri zakladaní podnikov, a tým vytvárať pracovné miesta pre nich aj pre ostatných. Celkovo sa využívanie finančných produktov, ako sú záruky, ukázalo ako účinný spôsob mobilizácie súkromných finančných prostriedkov pre sociálne podniky od bežných aj filantropických investorov.

Napriek tomuto pozitívnemu vývoju analýza trhov financovania sociálnych podnikov odhalila pretrvávajúci nesúlad medzi dopytom a ponukou návratného financovania pre sociálne podniky v Európe, a to z hľadiska prístupu k dlhu, ako aj k vlastnému kapitálu. V oblasti financovania sociálnych podnikov sa nedostatok finančných prostriedkov v celej Európe odhadoval na takmer 1 miliardu EUR ročne⁶², zatiaľ čo v oblasti mikrofinancovania sa tento nedostatok v celej EÚ odhadoval na 12,9 miliardy EUR ročne⁶³. Medzi jednotlivými krajinami aj v rámci nich existujú značné rozdiely. Vo všeobecnosti stále existuje veľký priestor na zlepšenie prispôbenej ponuky financovania pre rôzne fázy životného cyklu podniku (t. j. založenie podniku, začatie činnosti, rozširovanie).

Komisia preto:

- **v roku 2022 spustí nové finančné produkty v rámci Programu InvestEU určené na mobilizáciu súkromného financovania** zameraného na potreby sociálnych podnikov v rôznych fázach rozvoja. Budú sem patriť záruky umožňujúce prístup k úverom pre sociálne podniky a mikropodniky, kapitálové a kvázi kapitálové investície do sociálnych podnikov a podnikov orientovaných na vplyv, ako aj

⁶⁰ V rámci programu EaSI sa v rokoch 2014 – 2020 začal realizovať komplexný balík opatrení zameraných na umožnenie prístupu sociálnych podnikov k financovaniu. Podpora zahŕňala záruky za úvery, kapitálové investície na budovanie kapacít finančných sprostredkovateľov, granty na budovanie trhov sociálneho financovania a na znižovanie transakčných nákladov investícií, ako aj poradenskú podporu.

⁶¹ Nariadenie (EÚ) č. 346/2013 o európskych fondoch sociálneho podnikania.

⁶² Európska komisia, *Social enterprise finance market: analysis and recommendations for delivery options* (Trh s finančnými prostriedkami pre sociálne podniky: analýza a odporúčania pre možnosti realizácie), Spiess-Knafl, W., a Scheck, B., Luxemburg, 2019.

⁶³ Európska komisia, *Microfinance in the European Union: Market analysis and recommendations for delivery options in 2021-2027* (Mikrofinancovanie v Európskej únii: Analýza trhu a odporúčania pre možnosti realizácie v rokoch 2021 – 2027), Luxemburg, 2020.

kapitálové investície do finančných sprostredkovateľov⁶⁴. Poradenské centrum InvestEU bude poskytovať podporu finančným sprostredkovateľom⁶⁵.

Nadácie sú súčasťou sociálneho hospodárstva a zohrávajú dôležitú úlohu aj pri poskytovaní grantov na sociálne hospodárstvo, sociálne inovácie a ďalšie ciele politiky EÚ. Medzi filantropickými subjektmi rastie záujem o investície súvisiace s poslaním, a to aj do organizácií sociálneho hospodárstva. V záujme využitia tohto potenciálu **Komisia posudzuje zavedenie špecializovaných mechanizmov spoločného investovania s nadáciami a filantropickými organizáciami v cieľových oblastiach** s cieľom nasmerovať dodatočný kapitál na udržateľnosť, inklúziu, sociálne inovácie, bývanie a bezdomovectvo, pluralitu médií a rozvoj ekosystémov sociálneho vplyvu. Komisia už vo svojom akčnom pláne pre médiá a audiovizuálny sektor⁶⁶ oznámila vytvorenie pilotného projektu založeného na kapitáli prostredníctvom Programu InvestEU na podporu odvetvia spravodajských médií.

Poradenské centrum InvestEU môže v závislosti od záujmu trhu podporovať vytváranie cezhraničných investičných platforiem, ktoré by združovali partnerov so záujmom o investície do sociálneho hospodárstva.

Na doplnenie uvedených kľúčových opatrení Komisia:

- v spolupráci s partnermi, ktorí vykonávajú Program InvestEU, **zabezpečí, aby potenciálni príjemcovia mohli ľahko identifikovať finančných sprostredkovateľov Programu InvestEU, ktorí poskytujú finančné prostriedky sociálnym podnikom**, a to aj prostredníctvom Portálu InvestEU a brány sociálneho hospodárstva,
- **doplní finančné nástroje o grantovú podporu na budovanie finančných trhov pre sociálne podniky** v Európe podporou vytvárania nových finančných nástrojov a programov investičnej pripravenosti,
- **doplní nástroje kapitálových investícií grantovou podporou** zameranou na zníženie transakčných nákladov na investície rizikového kapitálu do sociálnych podnikov,
- **podporí siete EÚ pôsobiace v oblasti mikrofinancovania a financovania sociálnych podnikov** s cieľom zlepšiť informovanosť o financovaní EÚ, zlepšiť kapacity členských organizácií a zabezpečovať výskum a údaje.

Okrem vývoja nových nástrojov majú členské štáty možnosť zaviesť systémové opatrenia na zvýšenie dostupných finančných prostriedkov. Medzi existujúce iniciatívy patrí možnosť zamestnancov prispievať do sociálne orientovaných dôchodkových fondov a systémov sporenia.

Lepšie pochopenie a zavádzanie metodík merania sociálneho vplyvu môže sociálnemu hospodárstvu navyše umožniť ľahšie informovať o svojom vplyve a získať

⁶⁴ Okrem finančných produktov uvedených v tomto opatrení bude Komisia pravidelne posudzovať nedostatky na trhu a suboptimálne investičné situácie, ktorým čelia subjekty sociálneho hospodárstva, pokiaľ ide o dlhové aj kapitálové nástroje, a ak to bude potrebné, vypracuje trhové testy a v prípade, že budú nevyvrátiteľné, inovatívne pilotné finančné produkty.

⁶⁵ Oprávnení finanční sprostredkovatelia sú uvedení v oddiele 6.4.2.1 delegovaného nariadenia Komisie (EÚ) 2021/1078 zo 14. apríla 2021, ktorým sa stanovujú investičné usmernenia pre Fond InvestEU.

⁶⁶ COM(2020) 784 final.

prístup k financovaniu založenému na vplyve. Existuje množstvo metodík, ale subjekty sociálneho hospodárstva uvádzajú, že rôznorodosť dostupných nástrojov a zdrojov môže byť skľučujúca a ťažko sa v nej orientuje, najmä v prípade menších alebo menej skúsených subjektov. Prístupy k meraniu sociálneho vplyvu by mali byť dobre premyslené, primerané a prispôsobené rôznorodosti subjektov, veľkosti a štádiu vývoja.

Komisia:

- **podporí rozvoj merania a riadenia sociálneho vplyvu** mapovaním a preskúmaním existujúcich postupov a organizovaním odbornej prípravy pre zainteresované strany v oblasti sociálneho hospodárstva s cieľom zlepšiť pochopenie a uľahčiť zavádzanie takýchto postupov. Komisia bude okrem toho v roku 2023 spolupracovať so zainteresovanými stranami na príprave jednoduchých štandardných metodík na posudzovanie sociálneho vplyvu pre subjekty sociálneho hospodárstva v EÚ.

V návrhu správy platformy pre udržateľné financovanie sa uvádza, že vzhľadom na pandémiu a nezodpovedané sociálne otázky týkajúce sa udržateľnej transformácie je dôležité identifikovať hospodárske činnosti a subjekty, ktoré prispievajú k presadzovaniu sociálnych cieľov. Platforma uvádza, že spoločné usmernenia týkajúce sa sociálnej taxonómie by mohli zvýšiť transparentnosť investícií a zabrániť používaniu nepravdivých informácií s cieľom vyvolať dojem sociálnej angažovanosti (social washing). Ako sa vyžaduje v nariadení o taxonómii a ako sa uvádza v akčnom pláne na realizáciu Európskeho piliera sociálnych práv, **Komisia vypracuje správu o možnom rozšírení taxonómie EÚ pre udržateľné financovanie na sociálne ciele.**

4.3. Maximalizácia príspevku sociálneho hospodárstva k ekologickej a digitálnej transformácii

Európska únia sa chce do roku 2050 stať prvým klimaticky neutrálnym kontinentom a zároveň na nikoho nezabudnúť. Tento cieľ, ako aj potreba zastaviť stratu biodiverzity, znížiť znečisťovanie a zlepšiť udržateľné využívanie prírodných zdrojov, sú základom Európskej zelenej dohody. Komisia navrhla súbor legislatívnych opatrení⁶⁷ na zníženie emisií skleníkových plynov do roku 2030 aspoň o 55 % v porovnaní s úrovňami z roku 1990. Komisia okrem toho v rámci Európskej zelenej dohody spustila Európsky klimatický pakt⁶⁸, ktorý podporuje záväzky občanov a organizácií v oblasti klímy s priamymi prínosmi aj pre sociálne hospodárstvo.

Okrem toho cieľom európskej digitálnej transformácie je umožniť ľuďom a podnikom, aby prijali udržateľnú a prosperujúcu digitálnu budúcnosť zameranú na človeka⁶⁹. Jedným z cieľov akčného plánu na realizáciu Európskeho piliera sociálnych práv je najmä to, aby aspoň 80 % osôb vo veku 16 – 74 rokov malo základné digitálne zručnosti.

Sociálne hospodárstvo prispieva k zelenej transformácii rozvojom udržateľných postupov, tovarov a služieb pre priemyselný rozvoj, napríklad v oblasti obehového hospodárstva, ekologického poľnohospodárstva, obnoviteľných zdrojov energie, bývania a mobility. Tým zvyšuje aj prijateľnosť zmien správania, ktoré prispievajú k zmierňovaniu zmeny klímy. **Mnohé z týchto riešení sú inkluzívne a zameriavajú sa na tých, ktorí sú najviac ovplyvnení zelenou transformáciou alebo majú väčšie**

⁶⁷ COM(2021) 550 final.

⁶⁸ COM(2020) 788 final.

⁶⁹ COM(2021) 118 final.

problémy sa jej prispôbiť, napríklad prostredníctvom odbornej prípravy a rekvalifikácie pracovníkov, poskytovaním pracovných príležitostí v oblastiach, ktoré berú ohľad na životné prostredie, a vývojom výrobkov a služieb, ktoré uspokojujú potreby miestnych komunít. Ide o zásadný prínos, keďže oblasti adaptácie zo strany komerčných podnikov sa venuje malá pozornosť.

Subjekty sociálneho hospodárstva, ktoré sa snažia dosiahnuť sociálne aj environmentálne vplyvy, uvádzajú, že potrebujú podporu na identifikáciu a prijatie ekologickejších postupov, budovanie kapacít a znalostí vrátane znalostí o financovaní možností na dosiahnutie environmentálnych cieľov.

Sociálne hospodárstvo je rovnako dôležitým podporovateľom spravodlivej a inkluzívnej digitálnej transformácie. Napríklad subjekty sociálneho hospodárstva, ktoré pracujú na „Tech4good“, využívajú digitálne technológie (napr. technológiu distribuovanej databázy transakcií, veľké dáta, umelú inteligenciu, asistenčné technológie) na dosiahnutie ekologického alebo sociálneho vplyvu⁷⁰. V rámci sociálneho hospodárstva vznikajú nové digitálne obchodné modely, napríklad v kolaboratívnom a platformovom hospodárstve. Platformové družstvá sú príkladom participatívne riadených podnikov, ktoré využívajú digitálne platformy na uľahčenie zapojenia občanov a predaja lokálne vyrábaného tovaru a služieb s cieľom dosiahnuť lepšie pracovné podmienky pre svojich členov. V širšom zmysle môžu digitálne technológie pôsobiť ako páka tým, že uľahčujú opakovanie a rozširovanie úspešných iniciatív sociálneho hospodárstva v členských štátoch a na jednotnom trhu. Digitálne technológie môžu navyše pomôcť zlepšiť pracovné procesy v subjektoch sociálneho hospodárstva. Spracovanie, správa a zber údajov ešte nie sú v rámci subjektov sociálneho hospodárstva rozšírené. Priekopnícke digitálne sociálne podniky zároveň umožňujú digitálnu transformáciu tým, že technológie sú prispôsobiteľné, cenovo dostupné a prístupné, napríklad prostredníctvom digitálnych spoločných statkov a technológií s otvoreným zdrojovým kódom.

Umožnenie obchodných modelov sociálneho hospodárstva ako agentov zelenej transformácie a riešenie ich potrieb z hľadiska digitálnych inovácií, inkluzívnych technologických riešení a prístupu k údajom bude kľúčové pre ich obnovu po pandémii COVID-19 a dlhodobú odolnosť.

Komisia:

- **naštartuje cestu transformácie pre priemyselný ekosystém „blízkosti a sociálneho hospodárstva“** s cieľom ďalej spolupracovať s verejnými orgánmi a zainteresovanými stranami na posilnenom a odolnejšom ekosystéme sociálneho hospodárstva v rámci zelenej a digitálnej transformácie. Cesta transformácie prispeje aj k vykonávaniu akčného plánu v tejto oblasti⁷¹,
- **podporí nadnárodnú spoluprácu s cieľom zvýšiť kapacitu sociálneho hospodárstva pri prijímaní a vývoji ekologickejších postupov, produktov a služieb a zlepšiť ich digitálne kapacity,**

⁷⁰ Calderini, M., Chiodo, V., Gerli, F., Pasi, G., *Social-Tech Entrepreneurs: Building Blocks of a New Social Economy* (Podnikatelia v oblasti sociálnych technológií: stavebné bloky nového sociálneho hospodárstva), Stanford Social Innovation Review, 2021.

⁷¹ Pozri SWD(2021) 982.

- spustí akciu o **inovatívnom financovaní v laboratóriu New European Bauhaus Lab (Nový európsky Bauhaus)** s cieľom vytvoriť pilotný projekt na mobilizáciu filantropických príspevkov,
- **vypracuje kódex správania pre používanie a správu údajov v sociálnom hospodárstve v spolupráci so zainteresovanými stranami** s cieľom podporiť využívanie údajov a technológií.

Komisia okrem toho **zabezpečí, aby si príslušné štruktúry na podporu podnikania na európskej úrovni vymieňali skúsenosti s tým, ako poskytovať prispôbenú podporu subjektom sociálneho hospodárstva**. Bude to zahŕňať akcelerátor digitálnej transformácie v rámci programu európskych centier digitálnych inovácií a siete Enterprise Europe Network.

Keďže sociálne hospodárstvo má silné miestne korene, verejné orgány, občianska spoločnosť, zainteresované strany v oblasti sociálneho hospodárstva a bežné podniky majú priestor na vypracovanie miestnych zelených dohôd a na zlúčenie zdrojov na investície a inovácie na miestnej a regionálnej úrovni s cieľom zabezpečiť spravodlivú transformáciu s miestnymi prínosmi.

Komisia:

- **spolupracuje s mestami na rozvoji miestnych zelených dohôd alebo činností ekologického občianstva** posilnením zapojenia aktérov sociálneho hospodárstva a komunít do Dohovoru primátorov a starostov, Európskej mestskej iniciatívy, iniciatívy Výzva pre inteligentné mestá a iniciatívy Obehové mestá a regióny, Platformy pre spravodlivú transformáciu, Nového európskeho Bauhausu a Európskeho klimatického paktu.

Prínos sociálneho hospodárstva je obzvlášť významný pre rozvoj obehového hospodárstva⁷², v ktorom priekopnícke činnosti a obchodné modely zachovávajú čo najdlhšie hodnotu výrobkov a materiálov, znižujú odpad, poskytujú občanom príležitosti na úsporu nákladov a vytvárajú pracovné príležitosti na miestnej úrovni, najmä v oblasti opráv, opätovného použitia, spoločného využívania a recyklácie. Tento potenciál možno ďalej podporovať zvyšovaním povedomia o možnostiach väčšieho využívania týchto postupov a posilňovaním partnerstiev s bežnými podnikmi v rámci hodnotových reťazcov a verejno-súkromných partnerstiev, so zapojením verejných orgánov, výskumných ústavov, priemyslu a subjektov sociálneho hospodárstva

Komisia:

- **vydá usmernenia o tom, ako podporovať partnerstvá v oblasti obehového hospodárstva medzi sociálnymi podnikmi a bežnými podnikmi**, a zvýši informovanosť o sociálnom hospodárstve **v dialógu s Európskou platformou pre obehové hospodárstvo**.

Partneri v oblasti sociálneho hospodárstva zohrávajú kľúčovú úlohu pri poskytovaní sociálneho bývania, družstevného bývania a stratégií rozvoja miest. V tejto súvislosti sa

⁷² COM(2020) 98 final a pripravovaný strategický dokument OECD *Supporting the social economy's contribution to the circular economy for a green and inclusive transition* (Podpora príspevku sociálneho hospodárstva k obehovému hospodárstvu v záujme ekologickej a inkluzívnej transformácie) (zverejnenie sa očakáva začiatkom roka 2022).

stretávajú s ročným nedostatkom investícií vo výške 57 miliárd EUR⁷³, čo má negatívne dôsledky z hľadiska umožnenia prístupu k bývaniu a ekologizácie bytového fondu EÚ. Prostredníctvom **iniciatívy za cenovo dostupné bývanie**⁷⁴ Komisia zvýši kapacitu renovácie v oblasti sociálneho a cenovo dostupného bývania mobilizáciou medziodvetvových partnerstiev na pilotný projekt pre 100 mestských štvrtí, v ktorých sa uskutoční obnova budov, a podporou kvalitných, obývateľných, prístupných a cenovo dostupných domov.

Komisia vyzýva členské štáty a regióny EÚ, aby zapojili sociálne hospodárstvo do rozvoja svojich stratégií v rámci zelenej a digitálnej transformácie a aby lepšie využívali existujúce finančné prostriedky na umožnenie zelenej a digitálnej transformácie sociálneho hospodárstva.

4.4. Podpora sociálnych inovácií

Sociálne inovácie ponúkajú nové spôsoby výroby tovarov, organizovania a poskytovania služieb a nové formy občianskej účasti, ktoré reagujú na konkrétne sociálne potreby alebo spoločenské výzvy⁷⁵. Menia sociálne vzťahy a môžu ponúknuť nové politické prístupy, ktoré môžu viesť k systémovým zmenám. Tým, že subjekty sociálneho hospodárstva fungujú spôsobom zdola nahor a sú blízko ku komunitám, občanom a problémom, ktorým čelia, majú schopnosť nachádzať inovatívne riešenia⁷⁶.

Komisia v posledných rokoch spustila rôzne iniciatívy na podporu sociálnych inovácií (napr. prostredníctvom programu Horizont 2020 vrátane európskej súťaže sociálnych inovácií, programu EaSI alebo ESF). Bola poskytnutá aj podpora na uzatváranie zmlúv o sociálnych výstupoch ako spôsob experimentovania v oblasti sociálnych inovácií a financovania⁷⁷. Komisia bude pokračovať v týchto iniciatívach a vybuduje európsku komunitu sociálnych inovátorov s cieľom podporiť vzájomné učenie sa a spoločné podnikateľské snahy, pričom rozšíri sieť absolventov európskej súťaže v oblasti sociálnych inovácií.

Rozširovanie sociálnych inovácií však zostáva výzvou vrátane úspechu pri ich prijímaní tvorcami politík, hľadaní partnerov na iných územiach, či už na vnútroštátnej úrovni alebo v zahraničí, a prispôbovaní riešení vyvinutých inde miestnym podmienkam. Výsledkom sú nevyužitú príležitosti na dosiahnutie systémového vplyvu a plné využitie potenciálu počiatočných investícií (často vrátane verejného financovania). Komisia podporuje vytváranie národných kompetenčných centier pre sociálne inovácie s cieľom posilniť inovačné kapacity vrátane aktérov sociálneho hospodárstva a nových sociálnych podnikateľov⁷⁸. Existuje aj priestor na posilnenie spolupráce medzi verejným

⁷³ Európska komisia, *Boosting Investment in Social Infrastructure in Europe Report of the High-Level Task Force on Investing in Social Infrastructure in Europe* (Zvýšenie investícií do sociálnej infraštruktúry v Európe. Správa pracovnej skupiny na vysokej úrovni pre investície do sociálnej infraštruktúry v Európe), Franssen, L., del Bufalo, G., a Reviglio, E., Luxemburg, 2018.

⁷⁴ https://ec.europa.eu/growth/sectors/social-economy-eu/affordable-housing-initiative_en.

⁷⁵ <https://eusic.challenges.org/the-european-social-innovators-insight-report/2021/>.

⁷⁶ Príklady možno nájsť v dokumente Európska komisia, *Social innovation: inspirational practices supporting people throughout their lives* (Sociálne inovácie: inšpiratívne postupy podporujúce ľudí počas ich života), Luxemburg, 2020.

⁷⁷ <https://eiah.eib.org/about/initiative-social-outcomes-contracting>.

⁷⁸ <https://ec.europa.eu/european-social-fund-plus/sk/socialna-inovacia-nadnarodna-spolupraca>.

sektorom, filantropickými subjektmi a subjektmi v oblasti sociálnych investícií s cieľom lepšie katalyzovať dostupné zdroje a umožniť prijatie a opakovanie sociálnych inovácií.

Komisia:

- podporí sociálne inovácie prostredníctvom nového prístupu k nadnárodnej spolupráci v rámci ESF+. V roku 2022 bude zriadené **nové „Európske kompetenčné centrum pre sociálnu inováciu“**. Bude organizovať vzájomné vzdelávanie a budovanie kapacít pre príslušné orgány a podporné štruktúry. Okrem toho sa vytvorí nový systém grantov uľahčujúcich prenos a/alebo rozširovanie sociálnych inovácií,
- **v roku 2022 v rámci programu Horizont Európa navrhne európsky katalytický fond pre sociálne inovácie**, do ktorého sa zapoja občania, akademická obec, podnikatelia, filantropi, investori orientovaní na vplyv a orgány verejnej správy s cieľom podporiť opakovanie a rozširovanie úspešných sociálnych inovácií na dosiahnutie cieľov piatich misií EÚ⁷⁹.

Komisia bude okrem toho v **rámci programu Horizont Európa poskytovať granty** na zvýšenie informovanosti a uľahčenie prístupu sociálnych podnikateľov k zdrojom celoeurópskych, vnútroštátnych, regionálnych a miestnych inovačných ekosystémov.

5. ZVYŠOVANIE UZNANIA SOCIÁLNEHO HOSPODÁRSTVA A JEHO POTENCIÁLU

Ako ukazujú krajiny, v ktorých je sociálne hospodárstvo najpokročilejšie, kľúčom k jeho uznaniu a rozvoju je zviditeľnenie sociálneho hospodárstva, a to aj prostredníctvom zhromažďovania vhodných údajov a štatistík.

Komisia od roku 2011 prispieva k zviditeľneniu sociálneho hospodárstva, sociálnych podnikov a sociálnych inovácií v celej EÚ prostredníctvom rôznych opatrení, najmä pokiaľ ide o financovanie alebo výskum⁸⁰. Aj v členských štátoch prijali verejné orgány a zainteresované strany zaujímavé iniciatívy na zviditeľnenie a lepšie pochopenie sociálneho hospodárstva vrátane osobitných označení a certifikačných mechanizmov alebo rozsiahlych komunikačných kampaní.

Dôkazy ukazujú, že **široká verejnosť vrátane mladých a znevýhodnených ľudí, sociálnych partnerov, zainteresovaných strán a poskytovateľov finančných prostriedkov stále nemá dostatočné informácie o pozitívnom vplyve sociálneho hospodárstva**⁸¹. Keďže to ovplyvňuje rozvoj príslušných podporných politík a trhových príležitostí, zviditeľňovanie sociálneho hospodárstva musí zostať prioritou. Komisia využije tento akčný plán na spoluprácu s príslušnými zainteresovanými stranami na všetkých úrovniach s cieľom udržať súčasnú dynamiku.

⁷⁹ https://ec.europa.eu/info/research-and-innovation/funding/funding-opportunities/funding-programmes-and-open-calls/horizon-europe/missions-horizon-europe_en.

⁸⁰ Príkladom je označenie európskych fondov sociálneho podnikania [nariadenie (EÚ) č. 346/2013], komplexná štúdia Európskej komisie o mapovaní sociálnych podnikov a ich ekosystémov v Európe z roku 2020, ako aj európska súťaž sociálnych inovácií (<https://eusic.challenges.org/>).

⁸¹ Európska komisia, *Impact of the Commission's Social Business Initiative (SBI) and its follow-up actions* (Vplyv iniciatívy Komisie v oblasti sociálneho podnikania a jej následných opatrení), Haarich, S., Holstein, F., Spule, S., Galera, G., Franchini, B., Borzaga, C., Chiomento, S., Spiess-Knafl, W., Scheck, B., Salvatori, G., Luxemburg, 2020.

Komisia:

- **bude vykonávať pravidelné komunikačné aktivity v rámci dlhodobého komunikačného prístupu s dôrazom na úlohu a špecifiká sociálneho hospodárstva**, a to aj v spolupráci so zainteresovanými stranami v oblasti sociálneho hospodárstva.

Komisia takisto podporuje organizovanie pravidelných samitov o sociálnom hospodárstve, ktoré organizujú členské štáty a iné subjekty.

Relevantné údaje a štatistiky sú rovnako kľúčom k lepšiemu pochopeniu obchodných modelov sociálneho hospodárstva a k zabezpečeniu politiky založenej na dôkazoch. **Existujúce údaje o sociálnom hospodárstve sú však často nedostatočné, neúplné a ťažko porovnateľné.** Napríklad len niekoľko členských štátov prispôbilo svoje národné účtovné systémy na zber doplňujúcich údajov („satelitné účty“) o sociálnom hospodárstve, a to napriek finančnej podpore z rozpočtu EÚ. V dôsledku toho chýbajú štatistické údaje o veľkosti, pracovnej sile, vývoji a výzvach sociálneho hospodárstva. Na úrovni EÚ sa v rámci niekoľkých porovnávacích, ale nie vyčerpávajúcich zberov údajov získali odhady, ktoré však potrebujú aktualizovať⁸². Chýbajú aj údaje o potenciálnej veľkosti a váhe filantropických darov a o potenciáli využiť tento druh súkromných investícií na podporu sociálneho hospodárstva a iných politických cieľov EÚ. Komisia bude preto naďalej podporovať politiky založené na dôkazoch mapovaním, zhromažďovaním a analyzovaním kvantitatívnych a kvalitatívnych informácií o sociálnom hospodárstve vo všetkých členských štátoch. Prispeje to aj k monitorovaniu priemyselného ekosystému blízkosti a sociálneho hospodárstva.

Komisia:

- **vypracuje novú štúdiu s cieľom zhromaždiť kvantitatívne a kvalitatívne informácie o sociálnom hospodárstve vo všetkých členských štátoch EÚ,**
- **vypracuje osobitnú štúdiu o filantropických daroch v EÚ.**

Napokon, **záujem akademickej obce o sociálne hospodárstvo** vzrástol, ale dialóg a vzájomné obohacovanie myšlienok so svetom tvorby politiky by sa mohli zlepšiť. Komisia sa bude snažiť uľahčiť takúto výmenu názorov.

6. ĎALŠÍ POSTUP

Počas posledného desaťročia Komisia podnikla významné kroky na podporu rozvoja sociálneho hospodárstva a sociálnych podnikov ako súčasti európskeho sociálneho trhového hospodárstva. Doterajšie úspechy je potrebné upevniť a posilniť, aby EÚ mohla uspokojiť potreby a využiť príležitosti vyplývajúce z demografických výziev a zelenej a digitálnej transformácie a zároveň vybudovať spravodlivé, inkluzívne a odolné hospodárstvo ako dlhodobú odpoveď na dôsledky krízy Covid-19.

⁸² Pozri napríklad Európsky hospodársky a sociálny výbor, *Najnovší vývoj v oblasti sociálneho hospodárstva v Európskej únii*, Monzon, J. L., a Chaves, R., 2017, a Európska komisia, *Social enterprises and their ecosystems in Europe - Comparative synthesis report* (Sociálne podniky a ich ekosystémy v Európe – porovnávací súhrnná správa), Borzaga, C., Galera, G., Franchini, B., Chiomento, S., Nogales, R., a Carini, C., Luxemburg, 2020.

Tento akčný plán vytvára európsky rámec do roku 2030 na ďalšiu podporu rozvoja sociálneho hospodárstva. Stanovuje sa v ňom súbor opatrení, ktoré sa majú zaviesť v súvislosti s vykonávaním akčného plánu na realizáciu Európskeho piliera sociálnych práv a dosahovaním jeho cieľov v oblasti zamestnanosti a znižovania chudoby.

Komisia zdôrazní potenciál sociálneho hospodárstva vytvárať pracovné miesta a podporovať sociálnu súdržnosť v kontexte procesu európskeho semestra a vykonávania usmernení pre zamestnanosť v členských štátoch.

Akčný plán bol vypracovaný v **spolupráci so zainteresovanými stranami v oblasti sociálneho hospodárstva** a jeho vykonávanie si bude rovnako vyžadovať ich účasť a spoluprácu na všetkých úrovniach – vnútroštátnej, regionálnej, miestnej, medzinárodnej a na úrovni EÚ.

Úspešné vykonávanie bude závisieť aj od spojenia síl s členskými štátmi. **Komisia vyzýva členské štáty, aby v spolupráci so zainteresovanými stranami v oblasti sociálneho hospodárstva prijali alebo aktualizovali svoje stratégie a opatrenia v oblasti sociálneho hospodárstva.** Na tento účel ich vyzýva, aby vo svojich inštitúciách vymenovali koordinátorov pre sociálne hospodárstvo, ktorí by viedli ich stratégie, zabezpečovali konzistentnú tvorbu politiky vo všetkých vládnych rezortoch, uľahčovali prístup k finančným prostriedkom EÚ a vnútroštátnym finančným prostriedkom a udržiavali kontakty s orgánmi spravujúcimi štrukturálne fondy.

Komisia bude pomáhať členským štátom pri vymedzovaní ich stratégií a opatrení pre sociálne hospodárstvo a podporovať prácu koordinátorov sociálneho hospodárstva s cieľom vykonávať tento akčný plán a sledovať jeho vykonávanie.

Komisia bude úzko spolupracovať aj s ďalšími inštitúciami a orgánmi EÚ, konkrétne s Európskym parlamentom, Výborom regiónov, Európskym hospodárskym a sociálnym výborom a skupinou Európskej investičnej banky.

Komisia vyzýva zainteresované strany v oblasti sociálneho hospodárstva, inštitúcie a orgány EÚ, aby tento akčný plán schválili a aktívne prispeli k jeho vykonávaniu s priamou účasťou zainteresovaných strán v oblasti sociálneho hospodárstva. Bude spolupracovať so svojou expertnou skupinou pre sociálne hospodárstvo a sociálne podniky, ktorá bude obnovená na konci súčasného mandátu.

Komisia zhodnotí vykonávanie akčného plánu v roku 2025 a uverejní správu, v ktorej uvedie pokrok a nový vývoj.

KĽÚČOVÉ OPATRENIA KOMISIE A ČASOVÝ HARMONOGRAM ICH VYKONÁVANIA

Navrhnuť odporúčanie Rady o vypracovaní rámcových podmienok sociálneho hospodárstva. (pozri oddiel 3.1)	2023
Organizovať webináre a workshopy pre verejných činiteľov v súvislosti s rôznymi oblasťami politiky, ktoré majú význam pre sociálne hospodárstvo. (pozri oddiel 3.1)	2022, 2023
Spustiť novú iniciatívu v rámci Programu pre jednotný trh na podporu vytvárania miestnych a regionálnych partnerstiev medzi subjektmi sociálneho hospodárstva a bežnými podnikmi, čo umožní „sociálne nakupovanie“ na trhu medzi podnikmi. (pozri oddiel 3.3)	2022
Zlepšiť prístup k financovaniu pre sociálnych podnikateľov v krajinách západného Balkánu, Východného partnerstva a južného susedstva spustením opatrení na podporu iniciatív zdola a na podporu sprostredkovateľov pri vývoji finančných produktov prispôbených potrebám subjektov sociálneho hospodárstva. (pozri oddiel 3.5)	2023
Spustiť novú jednotnú bránu sociálneho hospodárstva EÚ s cieľom vytvoriť jasné kontaktné miesto pre zainteresované strany v oblasti sociálneho hospodárstva, iné relevantné subjekty a jednotlivcov, ktorí hľadajú informácie o príslušných finančných prostriedkoch, politikách a iniciatívach EÚ. (pozri oddiel 4.1)	2023
Otvoriť novú akadémiu pre politiku podnikania mladých ľudí , ktorá bude podporovať podnikanie mladých ľudí vrátane žien a sociálnych podnikateľov prostredníctvom spolupráce s tvorcami politík na vnútroštátnej úrovni a sieťami na podnikanie mladých ľudí. (pozri oddiel 4.1)	2022
Zaviesť nové finančné produkty v rámci Programu InvestEU určené na mobilizáciu súkromného financovania zameraného na potreby sociálnych podnikov v rôznych fázach rozvoja. (pozri oddiel 4.2)	2022
Podporovať rozvoj merania a riadenia sociálneho vplyvu s cieľom pomôcť aktérom sociálneho hospodárstva v EÚ. (pozri oddiel 4.2)	2023
Naštartovať cestu transformácie pre priemyselný ekosystém „blízkosti a sociálneho hospodárstva“ s cieľom ďalej spolupracovať s verejnými orgánmi a zainteresovanými stranami na vykonávaní akčného plánu v tejto oblasti. (pozri oddiel 4.3)	2022
Posilniť sociálne inovácie prostredníctvom nového prístupu k nadnárodnej spolupráci v rámci ESF+ a zriadením nového „Európskeho kompetenčného centra pre sociálnu inováciu“. (pozri oddiel 4.4)	2022